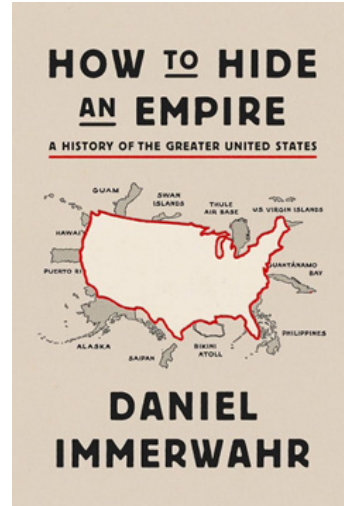

Boekbesprekingen

Daniel Immerwahr, *How to hide an empire: A history of the Greater United States*, eerste druk (New York: Farrar, Straus and Giroux, 2019) 516 p. ISBN 978-0-374-17214-5. €25,99

Het verwijt dat de Verenigde Staten een imperiaal rijk zouden zijn wordt vaak gemaakt. De invloed van de VS is overal ter wereld te voelen. Bijna iedereen spreekt Engels, de meeste programma's en films zijn afkomstig uit de VS en het neoliberalisme is ontstaan in de VS van waaruit het over de hele wereld verspreid is geraakt. De Verenigde Staten staan misschien niet bekend om hun expansionisme, zeker niet na de Koude Oorlog waarin ze fel tegen het Europees kolonialisme waren. Wel hebben ze in alle hoeken van de wereld invloed gehad, zowel door het bezetten van gebieden als het interveniëren in de politieke aangelegenheden van andere staten. De VS heeft vooral geprofiteerd van globalisering, een proces waar ze zelf een aanzienlijke hand in heeft gehad.

Daniel Immerwahr is adjunct hoogleraar geschiedenis aan Northwestern University en is gespecialiseerd in de geschiedenis van de VS, met name in imperia, ontwikkeling en ideeëngeschiedenis. In *How to Hide an Empire: A History of the Greater United States* schetst hij de geschiedenis van het Amerikaanse expansionisme. Hij begint bij de expansie op het Amerikaanse continent naar het westen toe, waarbij de *Native Americans* steeds verder in het nauw gedreven werden. Hij beschrijft hoe de VS steeds meer overzeese territoria in handen kreeg en hoe zij die territoria gebruikte voor eigen belang, veelal ten koste van de lokale bevolking. Enkele landen die in het bezit zijn of waren van de VS zijn: Hawaii, Alaska (beide eerst een kolonie, later pas een staat), de Filipijnen, Guam, Puerto Rico, Amerikaans-Samoa, de Amerikaanse Maagdeneilanden, de Noordelijke Marianen, het Panamakanaal-gebied en verscheidene kleine, onbewoonde eilanden. Waar het eerste deel van het boek vooral over politieke dominantie gaat, richt het tweede deel van het boek zich met name op culturele dominantie. Het tweede deel beslaat de periode na de Tweede Wereldoorlog, waarin de VS niet alleen grote invloed had op haar eigen, eerder veroverde territoria, maar ook op het leven in bijvoorbeeld het Verenigd Koninkrijk en Japan. Hoe kan het dat steeds meer

Boekbesprekingen

mensen Engels spreken? Hoe kan het dat alle maten gestandaardiseerd zijn naar Amerikaans model? Hierin gaat de invloed van het imperialisme van de VS verder dan simpelweg politieke macht.

Immerwahr stelt in zijn introductie dat het doel van zijn boek is om te laten zien hoe de Amerikaanse geschiedenis er uit zou zien als met de 'Verenigde Staten' niet alleen gerefereerd werd naar het continent, maar ook naar de overzeese territoria. Hij wil hiermee het overheersende beeld van de VS als anti-imperialistisch bijstellen. Hij lijkt dit vooral te doen uit medeleven voor diegenen die in de overzeese territoria wonen en die geleden hebben onder de bezetting door de Amerikanen, zonder dat er veel over bekend is bij de Amerikanen op het continent.¹ Het boek is dan ook toegewijd aan 'the uncounted'.

Daarnaast belicht het boek ook een ander interessant aspect van de Amerikaanse expansiedrift. De titel *How to Hide an Empire* doelt op de vele manieren waarop de expansiedrift van de Amerikanen vaak ongezien plaatsvond. Immerwahr haalt in zijn boek verschillende illustrerende voorbeelden aan. Zo heeft hij het over dr. Cornelius Rhoads, die in het territorium van Puerto Rico medische proeven en onderzoeken heeft uitgevoerd op de bevolking. Dit ging niet volgens de wetten en richtlijnen die daarvoor waren opgesteld. Rhoads kreeg de vrije hand om proeven uit te voeren, hij was overigens niet de enige die zulke proeven uitvoerde. Deze proeven werden niet alleen uitgevoerd om reguliere medicatie te testen, maar ook om militaire wapens te creëren, zoals mosterdgas. Rhoads was op het continent een bekend figuur; de American Association for Cancer Research (AACR) reikte zelfs een prijs uit in zijn naam. De AACR ontving na een aantal jaren klachten over de naam van de prijs vanuit Puerto Rico, aangezien de AACR niet op de hoogte was van de activiteiten die Rhoads had ondernomen in Puerto Rico. 'And that's how you hide an empire,' is hoe Immerwahr het hoofdstuk afsluit.²

Nog zo'n sterk voorbeeld is de ontmoeting tussen een Amerikaanse soldaat en een Filipijns jongetje tijdens de bevrijding van de Filipijnen in 1945. De soldaat blijkt erg verbaasd te zijn over het feit dat het jongetje zo vloeiend Engels spreekt. Wanneer hij aan de soldaat vertelt dat toen de Filipijnen een kolonie van de V.S. werd, iedereen op scholen werd verplicht om Engels te leren, is de soldaat des te meer verbaasd. Hij had er geen weet van dat de Filipijnen een kolonie van zijn vaderland waren: 'He thought he was invading a foreign country.'³

Immerwahr's verhalende omschrijvingen zijn erg sterk en de manier waarop hij gebeurtenissen aan elkaar kan verbinden zorgt ervoor dat het boek niet alleen ontzettend informatief en interessant is, maar ook nog eens leuk om te lezen. Immerwahr actualiseert de geschiedenis, zo wijst hij op het verband tussen de incorporatie van Hawaii als Amerikaanse staat in 1959 en Barack Obama, die daar later geboren zou worden en president van de Verenigde Staten zou worden.⁴ Er was veel weerstand tegen het toetreden van Hawaii tot de Verenigde Staten, vooral vanwege het grote aandeel niet-witte mensen dat op Hawaii leeft. Immerwahr

benadrukt het multiculturalisme van Hawaii en het multiculturalisme van Obama's familie, afkomstig uit Hawaii. Hiermee laat hij een verandering in de publieke opinie van de VS zien. Op deze manier gaat geschiedenis niet enkel over het verleden, maar krijgt het ook betekenis voor ons in het heden; precies wat geschiedenis zo waardevol maakt.

In zijn conclusie benadrukt Immerwahr nog een keer waarom het zo belangrijk is dat we weten wat het koloniale verleden en het imperiale heden van de VS inhoudt. Zo werd getwijfeld of Barack Obama wel als Amerikaan geboren was, maar ook of dit wel opging voor John McCain, zijn tegenstander in 2008. Obama is geboren op Hawaii, McCain in het Panamakanaal-gebied, beiden dus gewoon op Amerikaans grondgebied, maar niet iedereen was hier dus voldoende van op de hoogte, waardoor het mogelijk was om te betwijfelen of beide mannen wel echt Amerikaans waren. De manier waarop de VS omging met de nasleep van orkaan Maria op Puerto Rico in 2017 is heel anders dan de manier waarop werd gehandeld na de orkanen Harvey en Irma in Texas en Florida in datzelfde jaar. Veel Amerikanen weten niet eens dat Puerto Ricanen Amerikaans staatsburgers zijn. Er leven zo'n vier miljoen mensen in de territoria Puerto Rico, Guam, Amerikaans-Samoa, de Amerikaanse Maagdeneilanden en de Noordelijke Marianen. Ze zijn afhankelijk van wat het Congres en de president over ze beslissen, maar ze mogen voor geen van beide stemmen.⁵

Daarnaast hebben de Verenigde Staten op dit moment zo'n 800 legerbases in andere landen gevestigd. Ter vergelijking: alle andere landen ter wereld hebben, bij elkaar opgeteld, 30 legerbases in andere landen.⁶

How to Hide an Empire is buitengewoon interessant en vermakelijk om te lezen. Het zorgt ervoor dat je een ander beeld krijgt van de Verenigde Staten. De invloed van Amerikaans kolonialisme op de gekoloniseerde gebieden wordt duidelijk beschreven, maar wat Immerwahr niet belicht is de invloed van kolonialisme in het moederland. Soldaten komen terug van oorlogen die zijn gevochten in koloniale gebieden en mensen migreren van gekoloniseerde gebieden naar het moederland. De effecten hiervan worden niet behandeld door Immerwahr. De dynamiek tussen de VS en haar koloniën wordt op een eenzijdige manier beschreven. Er wordt in de geschiedschrijving niet veel geschreven over de geschiedenis van de koloniën van de Verenigde Staten, dus dit boek is zeker een aanrader voor diegene die niet alleen geïnteresseerd is in de VS en hun wereldwijde invloed, maar die ook het min of meer verboden koloniale aspect hiervan wil achterhalen.

Hanneke de Boer

Boekbesprekingen

Noten

1. Daniel Immerwahr, *How to Hide an Empire: a History of the Greater United States* (New York: Farrar, Straus and Giroux, 2019), 18.
2. Immerwahr, 153.
3. Immerwahr, 212.
3. Immerwahr, 241.
4. Immerwahr, 399.
5. Immerwahr, 400.

Ivo van de Wijdeven. De nieuwe rafelrand van Europa: De eeuwenlange voorgeschiedenis van Brexit en Trump. Amsterdam: Spectrum, 2019. ISBN: 9789000367498, 144 blz. €15,00.

Naar aanleiding van de Brexit en de verkiezing van Donald Trump als president van de Verenigde Staten, schreef Ivo van de Wijdeven dit jaar zijn nieuwe boek *De nieuwe rafelrand van Europa*, als vervolg op het in 2016 verschenen *De rafelrand van Europa*. Waar in zijn eerste boek de focus lag op de Europese buitengrenzen in het oosten en zuiden van het continent, is dit boek gewijd aan de eeuwenoude partners van Europa in het Westen: het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten. Dit boek gaat verder waar het vorige boek ophield; het kan dan ook beschouwd worden als een ontbrekend hoofdstuk uit het in 2016 verschenen boek, aangevuld met actuele ontwikkelingen.¹

De ondertitel van het boek, 'De eeuwenlange voorgeschiedenis van Brexit en Trump', beweert iets wat door menig historicus wordt betwist. Namelijk dat de Brexit en de verkiezing van Trump het eindpunt zouden zijn van een eeuwenlange voorgeschiedenis in plaats van een breuk met het verleden. Naast het voorwoord en de inleiding beslaat het boek zeventien hoofdstukken. De hoofdstukken zijn veelal chronologisch en thematisch van opzet, en beslaan in slechts 144 pagina's vrijwel de gehele (politieke) Europese geschiedenis in vogelvlucht, vanaf de Romeinen tot nu. Per tijdsperiode beschrijft Van de Wijdeven de belangrijkste connecties tussen het Verenigd Koninkrijk en Europa en later tussen de Verenigde Staten en Europa. Het eerste hoofdstuk, 'De Europese wortels van Engeland tot 1066', gaat veelal over de verschillende heersers van Engeland en de connecties met het Europese vasteland. De belangrijkste connectie met het Europese continent was het christendom. Als bondgenoten trokken Engeland en het

Boekbesprekingen

Europese continent gezamenlijk op tijdens de kruistochten naar het Heilige Land. In hoofdstuk drie wordt de honderdjarige oorlog behandeld, verder komen de verschillende binnenlandse twisten rondom de Engelse troon aan bod in dit hoofdstuk. Volgens Van de Wijdeven werd de belangrijkste connectie van Engeland met Europa gelegd door de Nederlandse stadhouder Willem III, toen hij koning van Engeland werd na de *Glorious Revolution*, het moment dat Engeland Nederland voorbij streefde op zowel maritiem als financieel gebied.

Van de Wijdeven schetst veelal de grote lijnen: 'Gedurende die lange periode profileerde het Verenigd Koninkrijk zich steeds minder als voorvechter van het protestantisme en steeds meer als pleitbezorger van politiek liberalisme.'² maar beschrijft af en toe ook interessante details: 'Zo was het Britse expeditieleger dat in 1914 de oversteek maakte naar België ongeveer vijftig keer zo klein als het Duitse keizerlijk leger.'³ Deze afwisseling van grote lijnen en details zijn sprekend voor de stijl van Van de Wijdeven en vinden we ook terug in zijn andere boeken. Interessant zijn vooral de bruggetjes naar het verleden, zo noemt hij de achttiende-eeuwse *tories* 'eurosceptisch avant la lettre', en schrijft hij dat 'zelfs de gedachte dat de EEG wel eens zou kunnen uitgroeien tot een nieuwe versie van Napoleons continentaal stelsel de Britten er niet toe kon bewegen om deel te nemen.' De korte anekdotes maken het boek luchtig, zo vroegen de Fransen na het verlaten van de NAVO de Amerikanen om Frankrijk te verlaten, 'waarop de Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken Dean Rusk spits aan De Gaulle vroeg of dat ook gold voor de Amerikaanse soldaten op de militaire begraafplaatsen uit de Eerste en Tweede Wereldoorlog.'⁴

Vanaf hoofdstuk twaalf verschuift de aandacht naar de overkant van de Atlantische Oceaan. Zo laat Van de Wijdeven vanaf hoofdstuk twaalf zien dat de Amerikanen de rol van politiemans en grootmacht van de wereld geleidelijk overnamen van de Britten. In hoofdstuk veertien en vijftien komt de oprichting van de NAVO, EEG en uiteindelijk de EU aan bod. Tussen de regels door komt ook de auteurs eigen mening tevoorschijn: 'In zekere zin had Eisenhower gelijk. Met de Verenigde Staten als solide economische, politieke en militaire partner voelden de Europeanen zich vrij om een vrijere koers te gaan varen.'⁵ Van de Wijdeven laat zien dat zowel de Britten als Amerikanen periodes van interesse in het Europese continent als periodes van afzijdigheid van het Europese continent hebben gehad in de afgelopen eeuwen. In de conclusie van het boek werpt van de Wijdeven een scherpe

blik op de toekomst. Niet langer kan men spreken van een unipolaire wereldorde, maar liever van een apolaire wereldorde, waarin geen land een dominante rol speelt. Europa zou daarin volgens hem de rol van 'city on a hill' kunnen spelen. Dat kan alleen maar als de Europese Unie eenheid en slagvaardigheid vertoont, en laat het de EU daar nu net aan ontbreken, aldus Van de Wijdeven.

Het boek is toegankelijk en leest prettig. Het is beknopt, maar compleet. De afwisseling tussen de grote lijnen en details zorgen ervoor dat je blijft lezen, ook voor hen die al veel gelezen hebben over dit onderwerp. De schrijfstijl van Van de Wijdeven is luchtig en anekdotisch. Het boek is geschreven aan de hand van reeds bestaande literatuur, aangevuld met actualiteiten en verhalen. Van de Wijdeven vertelt relatief weinig nieuwe dingen. Wel plaatst hij alles in perspectief. Desalniettemin laat Van de Wijdeven in *De nieuwe rafelrand van Europa* zien dat de huidige politieke ontwikkelingen niet te begrijpen zijn zonder een eeuwenlange voorgeschiedenis. Het is aan te raden om te beginnen met *De rafelrand van Europa* voordat men dit boek leest. Het is zoals Van de Wijdeven zelf al stelde eerder een ontbrekend hoofdstuk, temeer door de geringe omvang van het boek, zowel qua inhoud als dikte. *De nieuwe rafelrand van Europa* is een aanrader voor eenieder die de Brexit en de verkiezing van Donald Trump vanuit historisch perspectief wil begrijpen. Dat is precies wat dit boek doet: het plaatst actuele ontwikkelingen in perspectief.

Ingwer Walsweer

Noten

1. Ivo van de Wijdeven, *De nieuwe rafelrand van Europa: De eeuwenlange voorgeschiedenis van Brexit en Trump*. (Amsterdam: Spectrum, 2019), 12.
2. Van de Wijdeven, 53.
3. Van de Wijdeven, 52.
4. Van de Wijdeven, 95.
5. Van de Wijdeven, 94.